

KOMMUNIKATIONSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 8/2008 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om alkolåsövervakad körrätt och till lag om ändring av vägtrafiklagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 april 2008 en proposition med förslag till lag om alkolåsövervakad körrätt och till lag om ändring av vägtrafiklagen (RP 36/2008 rd) till kommunikationsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överinspektör Janne Mänttari, kommunikationsministeriet
- lagstiftningsråd Aki Rasilainen, justitieministeriet
- överkommissarie Heikki Ihalainen, inrikesministeriet
- äldre regeringssekreterare Susanna Siitonen, arbets- och näringsministeriet

- överinspektör Veli-Matti Risku, social- och hälsovårdsministeriet
- dataombudsman Reijo Aarnio, Dataombudsmannens byrå
- biträdande chef Jari Pajunen, rörliga polisen
- enhetschef Jukka Harjula, Fordonsförvaltningscentralen
- verkställande direktör Pasi Nieminen, Automobilförbundet
- kommunikationschef Kirsi Heikkilä, Finlands Transport och Logistik SKAL rf
- överläkare Kaarlo Simojoki, A-klinikstiftelsen
- utredningschef Sirpa Rajalin, Trafikskyddet.

Dessutom har utskottet fått ett skriftligt utlåtande från

- Bil- och Transportbranschens Arbetarförbund AKT rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om alkolåsövervakad körrätt och att vägtrafiklagen ändras. Med alkolås avses en anordning som gör att fordonet inte kan startas om en viss alkoholkoncentration uppmäts i förarens utandningsluft. Genom propositionen permanentas det pågående försöket med alkolås.

Enligt propositionen kan det för en person som gjort sig skyldig till rattfylleri eller grovt rattfylleri under vissa förutsättningar beslutas

om villkorligt körförbud i kombination med övervakning av körrätten, dvs. övervakad körrätt. Ett villkor för övervakad körrätt är bland annat att det under prövotiden finns ett alkolås i det fordon personen framför. Domstolen fattar beslut om prövotidens längd, som är minst ett och högst tre år.

Ett beslut om övervakad körrätt kräver en begäran från den som misstänks för rattfylleri och att den övervakade själv står för de kostnader

som övervakad kör rätt medför för honom eller henne. För provtiden får den övervakade ett körkort som berättigar honom eller henne att enbart framföra ett fordon som är försett med alkoholås.

Regeringen föreslår dessutom att den övervakade innan den övervakade kör rätten kan börja ska besöka läkare eller någon annan yrkesutbildad

person inom hälso- eller sjukvården för att diskutera användningen av berusningsmedel och deras inverkan på hälsan och vilka möjligheter det finns att få vård för missbruket.

I vägtrafiklagen föreslås ändringar som föranleds av den övervakade kör rätten.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 juli 2008.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Utskottet anser att propositionen är behövlig och angelägen och tillstyrker lagförslagen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Den föreslagna alkoholåsövervakade kör rätten är enligt utskottet ett bra instrument för att förhindra alkoholrelaterade trafikolyckor. Men denna kör rätt räcker inte ensam till för att påverka olycksstatistiken, utan det behövs också andra verktyg för att förbättra trafiksäkerheten. Här vill utskottet hänvisa till det åtgärds paket som en grupp bestående av fyra ministrar lade fram den 4 oktober 2007 efter att ha grubblat på hur säkerheten på vägarna kunde ökas. Utskottet framhåller att det krävs ett förvaltningsöverskridande samarbete för att trafiksäkerhetsinsatserna ska bli bättre och intensivare.

Det är angeläget att de som gjort sig skyldiga till rattfylleri får vård för sitt beroende och att man intervenerar tidigt i missbruksproblem. Den föreslagna lagen kräver inte att den som meddelats övervakad kör rätt måste delta i ett program riktat till missbrukare utan det räcker med ett besök hos en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- eller sjukvården. Men utskottet tycker att särskilt unga förare borde ha åtminstone ett uppföljningsbesök utöver det obligatoriska besöket. Utskottet vill fästa uppmärksamheten vid att det förekommer stora skillnader mellan kommunerna när det gäller att tillhandahålla tjänster för missbrukare. Socialvården och hälso- och sjukvården borde ha tillräckligt med resurser för att ordna med missbrukarvård och uppföljning. Enligt lagförslaget ska domstolen besluta om övervakad kör rätt för en

person som gjort sig skyldig till rattfylleri och kommer att meddelas körförbud, om personen begär det. Körförbudet är villkorligt och kostnaderna för alkoholåset ska den övervakade själv stå för. Samma möjligheter ges inte dem som meddelas körförbud på grund av andra trafikförseelser. Utskottet vill påpeka att det faktum att en som gjort sig skyldig till rattfylleri på begäran kan få körförbudet villkorligt leder inte bara till särbehandling bland dem som gör sig skyldiga till olika slags trafikförseelser utan kan också få negativa konsekvenser särskilt för unga förare attityder. Utskottet kräver att regeringen effektiviserar sina insatser för att åstadkomma ett enhetligt, rättvist och tydligt körförbudssystem.

Ett alkoholås kan monteras i flera fordon som den övervakade använder, också i tunga fordon och fordon som används för yrkesmässig trafik. Utskottet vill understryka att det är frivilligt för arbetsgivaren att låta montera in ett alkoholås. Möjligheten att montera ett alkoholås utgör ett element i den sammantagna bedömningen av om den rattonyktra ska få behålla sitt jobb eller inte.

Det är viktigt att man ger akt på hur denna lag fungerar och vilket genomslag den får, understryker utskottet. Särskilt viktigt är det att se till att unga förare med övervakad kör rätt faktiskt får vård för sitt missbruk.

Utskottet anser att lagförslaget är rätt så dåligt berett. Enligt information håller kommunikationsministeriet på att ta fram ett lagförslag om utvidgad användning av alkoholås. Meningen är att också systemet med körförbud ska utvecklas. Då blir det sannolikt aktuellt att titta på propositionens bestämmelser på nytt.

Detaljmotivering

Lagförslag 1

2 §. *Begäran om övervakad kör rätt.* Enligt 1 mom. kan övervakad kör rätt begäras av en i Finland varaktigt bosatt person som är misstänkt för rattfylleri enligt 79 a § 1 mom. i vägtrafiklagen (267/1981). Av detaljmotiven till paragrafen och den 79 a § som föreslås bli fogad till vägtrafiklagen framgår det att paragrafen avser personer som misstänks för rattfylleri enligt 23 kap. 3 § 1 mom. eller grovt rattfylleri enligt 23 kap. 4 § 1 eller 2 punkten i strafflagen. Av lagtekniska skäl föreslår utskottet att det i paragrafen hänvisas till paragraferna i strafflagen i stället för till 79 a § i vägtrafiklagen.

4 §. *Beslut om övervakad kör rätt och alkoholskörkort.* På grund av den föreslagna ändringen i 2 § har 4 § kompletterats med vägtrafiklagens författningsnummer.

6 §. *Information om missbrukarvård.* Utskottet har noterat att de föreslagna 4 och 6 § om beviljande av alkoholskörkort och villkoren för beviljande av kortet motsäger varandra. Enligt 4 § beviljas alkoholskörkort av polisen. Ett villkor för att körkortet ska lämnas ut är att den övervakade till polisen lämnar ett intyg över att han eller hon avlagt ett besök enligt 6 § hos läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- eller sjukvården. Men i 6 § står det att det obligatoriska besöket är en förutsättning för att alkoholskörkort ska beviljas. Den övervakade ska lämna ett skriftligt meddelande om besöket till polisen på bostadsorten. Detaljmotiven talar om ett fritt formulerat meddelande.

Utskottet föreslår att paragrafen ändras så att den föreskriver om besök för missbrukarvård och om syftet med det samt om det intyg över besöket som ska begäras. Som villkor för utlämnande av körkort gäller då enligt 4 § att den övervakade till polisen ska lämna ett intyg över ett besök enligt 6 §. Utskottet har ändrat rubriken för att anpassa den till innehållet.

8 §. *Avläsning av alkoholåset.* Under sakkunnigutfrågningen framgick det att informationen i alkoholåsets minne kan betraktas som personuppgifter i det register alkoholåstillverkaren samt det service- eller installatörsföretag som befullmäktigats av tillverkaren upprätthåller. Personuppgifterna om dem som deltar i alkoholåssystemet är dessutom enligt 11 § 3 punkten i personuppgiftslagen känsliga uppgifter som det i regel är förbjudet att behandla. Detaljmotiven till paragrafen utgår från att de ställen som avläser uppgifter ur alkoholå samt monterar och utför service på dem måste be om den registrerades uttryckliga samtycke till att känsliga uppgifter behandlas. Enligt sakkunnigyttranden har den vedertagna uppfattningen om samtycke varit ett frivilligt och återtagbart viljeuttryck från den registrerades sida. Utskottet anser att samtycke inte räcker till som rättslig grund för behandlingen av känsliga uppgifter, och konstaterar refererande till dataombudsmannen att behandlingen av personuppgifter som ingår i alkoholåssystemet måste regleras i lag.

Enligt grundlagsutskottets praxis (GrUU 11/2008 rd, GrUU 35/2004 rd, GrUU 25/1998 rd) är viktiga regleringsobjekt när det gäller behandlingen av personuppgifter åtminstone registreringens syfte, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål, möjligheterna att lämna ut uppgifterna och lagringstiden för dem i personregistret. Av detaljmotiven framgår det att meningen är att ta in bestämmelser om lagringstiden för uppgifter om användningen av alkoholåset i en statsrådsförordning om systemets tekniska egenskaper.

Utskottet föreslår följaktligen att paragrafen ändras och att där föreskrivs om sekretess för personuppgifter, syftet med behandlingen av uppgifter ur alkoholå och utlämnande av uppgifter samt om lagringstider och utplånande av uppgifter om användningen av alkoholå. Utskottet har formulerat om paragrafen i enlighet med detta.

12 §. *Ikraftträdande.* Lagen om försök med alkoholåsovervakad kör rätt (360/2005) tillämpas på sådana rattfylleribrott som avses i lagen och som har begåtts efter lagens ikraftträdande, dvs. den

1 juli 2005. Den upphör att gälla den 30 juni 2008. Lagen tillämpas på övervakad körrätt till försökstidens utgång och efter försökstiden på besvärshandlingar som omfattas av lagens tillämpningsområde. Den nya lagen om alkohlövervakad körrätt avses träda i kraft den 1 juli 2008. Enligt ikraftträdandebestämmelsen i den nya lagen tillämpas på rattfylleribrott som avses i 2 §, om de har begåtts efter lagens ikraftträdande.

Utskottet har noterat att den föreslagna ikraftträdandebestämmelsen inte är heltäckande när det gäller rattfylleribrott som skett under försökstiden. Om ett rattfylleribrott har begåtts innan den föreslagna lagen trätt i kraft men tingsrätten behandlar ärendet först efter ikraftträdandet, kan varken försökslagen eller den nya lagen tillämpas på fallet. Därför föreslår utskottet att paragrafen ändras så att den nya lagen också kan tillämpas på personer som gjort sig skyldiga till rattfylleri enligt lagen innan den nya lagen trätt i kraft.

Lagförslag 2

77 §. Tiden för temporärt körförbud. Enligt det föreslagna 5 mom. fortsätter det temporära körförbud som polisen bestämt att gälla i de fall som avses i momentet tills domstolen beslutar att den övervakade körrätten ska upphöra eller återkallas. Temporärt körförbud kan meddelas av såväl polisen som domstolen under tiden för övervakad körrätt. Enligt detaljmotiven till paragrafen betyder 5 mom. att domstolens beslut om att den övervakade körrätten ska upphöra att den kör-

rätt som polisen bestämt ska upphöra och att domstolens beslut om att den övervakade körrätten ska återkallas att den övervakade körrätt som domstolen beslutat ska återkallas.

Enligt de föreslagna lagarna är det i sista hand domstolen som fattar det slutliga beslutet om övervakad körrätt i samband med behandlingen av rattfyllerimålet. Det beslut genom vilket polisen ger klartecken för övervakad körrätt saknar självständig betydelse. Därför föreslår utskottet att passusen om att den övervakade körrätten ska upphöra stryks i 5 mom. Utskottet har formulerat om momentet så att det temporära förbudet gäller tills domstolen har fattat beslut om övervakad körrätt enligt lagen om alkohlövervakad körrätt.

79 a §. Övervakad körrätt. Med hänvisning till kommentarerna under 77 § 5 mom. föreslår utskottet att 79 a § 3 mom. ändras genom att bestämmelsen om körförbudets upphörande stryks. Ändringen framhäver att det är domstolen som i slutändan har beslutanderätt.

Ikraftträdandebestämmelsen. Utskottet föreslår att datum för ikraftträdandet lämnas öppet på vedertaget sätt, precis som regeringen gjort i lagförslag 1.

Förslag till beslut

Kommunikationsutskottet föreslår

att lagförslagen godkänns med följande ändringar:

1.

Lag

om alkoholövervakad körkort

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
(Som i RP)

2 §

Begäran om övervakad körkort

Övervakad körkort kan begäras av en i Finland varaktigt bosatt person som är misstänkt för rattfylleri enligt 23 kap. 3 § 1 mom. eller 4 § 1 eller 2 punkten i strafflagen (39/1889) och som inte har meddelats körförbud av någon annan orsak. Övervakad körkort ska begäras hos polisen eller, i samband med behandlingen av rattfyllerimålet, hos domstolen.

(2 mom. som i RP)

3 §
(Som i RP)

4 §

Beslut om övervakad körkort och alkoholskörkort

Övervakad körkort meddelas enligt 79 a § 1 mom. i vägtrafiklagen (267/1981). Körrätten börjar när ett skörkort med anteckning om alkohol som särskilt villkor för körrätten (*alkoholskörkort*) har lämnats ut till den övervakade. Alkoholskörkort beviljas av polisen på boningsorten. En förutsättning för utlämnande av skörkortet är att den övervakade lämnar polisen ett intyg över monteringen av alkoholset, del I till registreringsintyget, enligt vilken fordonet efter monteringen av alkoholset har ändringsbesiktigats, samt ett intyg över att ett besök som avses i 6 § har avlagts.

(2 och 3 mom. som i RP)

5 §
(Som i RP)

6 §

Missbrukarvård

Den övervakade ska (*utesl.*) besöka läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- eller sjukvården för att diskutera användningen av berusningsmedel och deras inverkan på hälsan och de möjligheter det finns att få vård för missbruk. Den övervakade ska *begära ett intyg över diskussionens syfte.*

7 §
(Som i RP)

8 §

Behandling av uppgifterna om användning av alkoholset

Den övervakade ska med 60 dagars mellanrum föra de fordon som är försedda med alkoholset för avläsning av alkoholsets minne till en representant som har befullmäktigats av alkoholstillverkaren och anmälts till Fordonsförvaltningscentralen. (*Utesl.*)

Den övervakades personuppgifter och uppgifterna om användning av alkoholset är sekretessbelagda och ska hållas åtskilda från representantens övriga kundregister. Representanten och alkoholstillverkaren får behandla den övervakades personuppgifter bara om verkställigheten av denna lag kräver det. (Nytt)

I fråga om översändande av uppgifter om användningen till alkoholstillverkare i stater utanför Europeiska unionen tillämpas vad som föreskrivs i personuppgiftslagen (523/1999) om

översändande av personuppgifter till stater utanför Europeiska unionen. (Nytt)

Representanten och alkoholstillverkaren får bevara den övervakades personuppgifter och uppgifterna om användningen av alkoholset högst fem år efter att ha fått dem. Efter det ska de förstöras. (Nytt)

9—11 §
(Som i RP)

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagen tillämpas på personer som avses i 2 § och som begått rattfylleribrott efter lagens ikraftträdande. Den tillämpas också på personer som uppfyller kriterierna i 2 § och som begått rattfylleribrott före lagens ikraftträdande men för vars vidkommande domstolen behandlar målet först efter det att denna lag trätt i kraft. (Nytt)

2.

Lag

om ändring av vägtrafiklagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i vägtrafiklagen av den 3 april 1981 (267/1981) 76 § 1 mom. 3 och 4 punkten samt 77 § 2 mom.,

sådana de lyder 76 § 1 mom. 3 och 4 punkten i lag 1199/2002 och 77 § 2 mom., i lag 676/1990, samt

fogas till 76 § 1 mom., sådant det lyder i nämnda lag 1199/2002, en ny 5 och 6 punkt, till 77 §, sådan den lyder i nämnda lag 676/1990 och i lag 1242/1997, ett nytt 5 mom. samt till lagen en ny 79 a § som följer:

76 §
(Som i RP)

79 a §

Övervakad körrätt

77 §

Tiden för temporärt körförbud

(2 mom. som i RP)

I de fall som avses i 76 § 5 och 6 punkten fortsätter det temporära körförbudet att gälla tills domstolen *beslutar om* den övervakade körrätt som avses i lagen om alkohlövervakad körrätt (*utesl.*).

(1 och 2 mom. som i RP)

Om det för den som ska meddelas körförbud har utfärdats temporärt körförbud med stöd av 76 § 1 mom. 6 punkten innan domstolen har beslutat om körförbudet och han eller hon fortfarande begär övervakad körrätt, ska domstolen vid behandlingen av rattfyllerimålet avgöra om det finns en godtagbar orsak till gärningen eller försummelsen (*utesl.*).

(4 mom. som i RP)

Denna lag träder i kraft den (*utesl.*) 20(*utesl.*).

Helsingfors den 10 juni 2008

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Korhonen /vänst
medl. Marko Asell /sd (delvis)
Maria Guzenina-Richardson /sd
Leena Harkimo /saml
Mats Nylund /sv
Pentti Oinonen /saf
Reijo Paajanen /saml
Markku Pakkanen /cent
Lyly Rajala /saml

Tero Rönni /sd (delvis)
Pertti Salovaara /cent
Janne Seurujärvi /cent
Johanna Sumuvuori /gröna
Ilkka Viljanen /saml
Anne-Mari Virolainen /saml
ers. Reijo Laitinen /sd (delvis)
Sari Palm /kd (delvis).

Sekreterare var

konsultativ tjänsteman Marjaana Kinnunen.